

ELÄINTEN HYVINVOINTILAKI

Eläinten hyvinvointiin liittyvä sääntely ja
eläimiin kohdistuneet rikokset

Tarja Koskela

Copyright © 2024 Alma Talent Oy ja tekijä
Yhteistyössä Juristiliiton Kustannus

Kansi ja taitto: Aste Helsinki Oy, Helene Lindfors

ISBN 978-952-14-5075-4

ISBN 978-952-14-5076-1 (verkkokirja)

Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2024

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almatalent.fi

Alkusanat

Suomessa astui 1.1.2024 voimaan eläinten hyvinvoinnista annettu laki. Aikaisemmasta poiketen eläinten pitämistä ja kohtelua sääntelevän lain nimi viittaa eläinten hyvinvointiin, ei enää eläinten suojeleluun. Lain keskeisenä tarkoituksena onkin eläinten hyvinvointi ja eläinten kunnioittaminen. Edellinen eläinsuojelulaki tuli voimaan 1.7.1996 eli lähes 28 vuotta sitten. Tällä välin tutkittu tieto eläimistä on lisääntynyt ja suhtautumisemme eläimiin on muuttunut: emme tänä päivänä enää hyväksy sellaista eläinten pitoa, mikä vielä vuonna 1996 oli hyväksyttävää. Niinpä voidaankin todeta, että aikaisempi eläinten pitoa sääntelevä laki olikin syytä jo uusua. Toimeen lain uudistamiseksi ryhdyttiin maa- ja metsätalousministeriössä vuonna 2010, eli siitäkin on kulunut jo pitkä tovi. Lopulta hallituksen esitys annettiin syksyllä 2022 ja laki vahvistettiin hieman muutettuna keväällä 2023.

Esimerkkinä yhteiskunnassa tapahtuneesta muutoksesta suhtautumisessa eläimiin on mainittava Suomen eläinoikeusjuristit ry:n laatima ehdotus eläinten perusoikeuksiksi, jotka tulisi säätää Suomen perustuslakiin. Ehdotusta koskeva kansalaisaloite saavutti yli 50 000 kannattajan rajan loppukesällä 2023. Aloite luovutettiin eduskunnalle joulukuussa 2023. Tämä jo yksinään osoittaa, että suhtautuminen eläimiin ja eläinten oikeuksiin on tänä päivänä aivan toisenlaista kuin 30 vuotta sitten.

Olen suunnannut kirjan eläinten suojelun parissa työskenteleville, mutta myös muille, jotka tarvitsevat tietoa eläinten hyvinvointisääntelystä tai eläinten kaltoinkohtelun kriminalisoinnista taikka ovat muutoin kiinnostuneita tästä aihepiiristä. Tässä kommentaarityypissä teoksessa käyn läpi eläinten hyvinvointilakia säännös säännökseltä ottaen mukaan kuhunkin aihepiiriin liittyvää oikeuskäytäntöä ja

ylimpien lainvalvojien ratkaisuja. Teos ei kuitenkaan rajoitu pelkääntään eläinten hyvinvointilakiin, vaan käsittelen lyhyesti Suomen kolmen aiemman eläinsuojelulain sääntelyn ja eläinten kaltoinkohtelun kriminalisoinnin kehittymistä sekä muuta eläimiä koskevaa sääntelyä. Kirjan loppupuolella avaan eläinten kaltoinkohtelun kriminalisointeja sekä niistä tuomittavia rangaistuksia ja muita seuraamuksia. Hyvinvointilain voimaantulon myötä eläinsuojelurikkomusta koskeva säännös muuttui monelta osin. Kirjaan laatimastani taulukosta käyvät ilmi säännökset, joita eläinsuojelurikkomusta koskevan pykälän alakohdissa tarkoitetaan. Rikoslaisissa säädettyihin eläinsuojelurikokseen, törkeään eläinsuojelurikokseen ja lievään eläinsuojelurikokseen ei tehty hyvinvointilain myötä varsinaisesti muutoksia. Tämä johtui siitä, että edellä mainitut rikokset saavat sisältönsä aineellisesta lainsäädännöstä, kuten eläinten hyvinvoinnista annettusta laista, joten rikoslaisissa olevia kriminalisointeja ei ollut tarpeen muuttaa. Olen lisäksi hyödyntänyt teoksessa aihepiiriin liittyvää tutkimustietoa.

Kirjasta tuli jo tällaisenaankin melkoisen monisivuinen, joten kirjan laajuuden hallitsemiseksi en voinut ottaa mukaan kaikkea eläinten hyvinvointiin liittyvää sääntelyä. Aiheen rajaaminen vain kirjassa käsiteltävään sääntelyyn oli siten tietoinen ratkaisu. Kirjan loppuun olen koonnut kattavan asiasanaluettelon lukijan avuksi.

Kirja ei etene samassa järjestyksessä kuin varsinainen laki, vaan olen pyrkinyt kokoamaan asiat oman näkemykseni mukaisesti loogiseksi kokonaisuudeksi. Jotta lukija löytäisi helpommin tiettyyn pykälään kuuluvan osuuden, olen laatinut kirjan alkuun taulukon siitä, missä luvussa mitäkin pykälää käsitellään. Kirjan loppuun olen ottanut liitteeksi eläinten hyvinvoinnista annetun lain, EU:n vieraslajiluettelon sekä vieraslajeista aiheutuvien riskin hallinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteen A.

Jotkut kirjaan otetuista oikeustapauksista voivat ahdistaa herkkää lukijaa, mutta koska oikeuskäytäntö on sisennetyssä tekstissä, tapaukset on helppo huomata, jolloin ne voi halutessaan ohittaa. Julmat ja raa'at teot tai laiminlyönnit ovat kuitenkin olleet näiden eläinten todellisuutta, jota ainakin eläinsuojeluviranomaiset ja rikosprosessissa toimivat viranomaiset joutuvat käsittelemään. Siksi niiden poisjättäminen ei ole mielestäni perusteltua. Kuten jo J. V. Snellman aikanaan

kirjoitti: ”viisauden alku sekä kansoille että yksilöille on tosiasioiden tunnustaminen”.

Kirja on kokonaisuus, mutta sitä voi lukea myös yksittäisiä lukuja kerrallaan. Siitä syystä kirjassa on joitakin päällekkäisyyksiä, vaikka olenkin niitä sisäisin viittauksin pyrkinyt mahdollisuuksien mukaan poistamaan. Olen myös saattanut käyttää samaa oikeustapausta eri kohdissa painottaen aina tapauksen liityntää kuhunkin kohtaan.

Olen seurannut kirjan aihepiiriin liittyvää sääntelyä ja oikeuskäytäntöä huhtikuun 2024 loppupuolelle asti. Eläinten hyvinvointilain nojalla annettavista asetuksista valtaosa on edelleen antamatta, joten sääntely tulee vielä myöhemmin tarkentumaan. Olen koonnut kirjan loppuun taulukkomuotoon ne pykälät, joissa asetuksella tarkennetaan tai voidaan tarkentaa hyvinvointilaissa säädettyä, sekä jo tähän mennessä annetut asetukset.

Lopuksi haluan esittää suuret kiitokset kustannustoimittaja Harri Korkeamäelle, joka on asiantuntevasti ja ammattitaitoisesti tehnyt kirjaan kielenhuollon ja ehdotuksillaan parantanut kirjan luettavuutta merkittävästi. Yhteistyö Harrin kanssa on ollut helppoa ja mutkatonta. Lisäksi esitän kiitokseni Alma Talentin sisältöpäällikkö Arja Lappeteläiselle, joka on joustavasti hoitanut kirjan julkaisuprosessia.

Hämeenlinnassa aurinkoisena vapun aattona 2024

Tarja Koskela

Sisällys

	ALKUSANAT	V
	LYHENTEET	XIX
	SÄÄNNÖKSET JA NIITÄ VASTAAVA KIRJAN LUKU	XXI
1	ELÄIMEN ASEMA LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ	1
2	ELÄINSUOJELULAKIEN KEHITTYMINEN SUOMESSA	9
	2.1 Vuoden 1934 eläinsuojelulaki	9
	2.2 Vuoden 1971 eläinsuojelulaki	13
	2.3 Vuoden 1996 eläinsuojelulaki	17
	2.4 Eläinten hyvinvoinnista annettu laki	20
3	ELÄIMEEN KOHDISTUNUT SÄÄNTELYN VASTAINEN TEKO JA SEN KÄSITTELY KAHDESSA ERI PROSESSILAJISSA	21
	3.1 Eläimen kaltoinkohtelun kriminalisointi	21
	3.2 Eläimen kaltoinkohtelu rikos- ja hallintoprosessissa	26
4	ELÄINTEN HYVINVOINTILAIN TARKOITUS, SOVELTAMISALA JA MÄÄRITELMÄT	33
	4.1 Lain tarkoitus	33
	4.2 Lain soveltamisala	35

4.3	Määritelmät	38
4.4	Eläinlajilistat	46
4.4.1	Tuotantoeläimet.....	50
4.4.2	Seura- ja harrastuseläimet.....	52
4.4.3	Sirkuseläimet ja kiertävät eläinnäyttelyt.....	52
5	ELÄINTEN KOHTELU	55
5.1	Eläinten kohtelun yleiset vaatimukset	55
5.2	Eläinten kohtelu ja totuttaminen kohteluun	58
5.3	Eläinten kielletty kohtelu	59
5.3.1	Kivun ja kärsimyksen aiheuttaminen.....	59
5.3.2	Eläimen hyvinvoinnin tarpeeton vaarantaminen	60
5.3.3	Eläimen jättäminen hoidotta tai hylkääminen	62
5.3.4	Tarpeetonta kipua ja kärsimystä aiheuttava käsittely ja koulutus sekä sitominen	63
5.3.5	Eläimen rasittaminen ja kohtuuttoman ankara kurissa pitäminen	67
5.3.6	Eläimen tarpeeton vahingoittaminen.....	68
5.3.7	Eläimen värjääminen ulkonäön muuttamiseksi	69
5.3.8	Sukupuolilyhteys eläimen kanssa.....	70
5.3.9	Tarpeetonta kipua ja kärsimystä tai vahingon vaaraa aiheuttavat välineet, laitteet ja aineet	72
5.3.10	Pakkosyötön ja -juoton kieltö.....	77
5.3.11	Kielletty jalostus	77
5.3.12	Eläintarhaeläimen käyttö viihteellisissä esityksissä.....	81
5.3.13	Eläimen lopetus viihdetarkoituksessa.....	82
5.4	Kalan palauttaminen veteen	82
5.5	Eläimille tehtävät toimenpiteet ja kivunlievitys	83

6	VASTUU ELÄINTEN HYVINVOINNISTA	97
6.1	Alle 16-vuotiaan henkilön vastuu eläinten hyvinvoinnista	97
6.2	Eläimen hoitajaa koskevat vaatimukset	98
7	ELÄINTARHOJA KOSKEVA SÄÄNTELY	101
7.1	Eläintarhan tehtävät ja eläintarhalupa	101
7.2	Eläintarhaa, pysyvää ja kiertävää eläinnäyttelyä sekä sirkusta koskeva lupa	103
7.3	Toiminnan tarkastaminen	106
7.4	Toiminnassa tapahtuneet muutokset	107
8	ILMOITUKSENVARAINEN TOIMINTA	109
8.1	Kotieläinpiha	109
8.2	Luonnonvaraisten eläinten tarhaus	110
8.3	Broilerkasvattamot	111
8.4	Seura- ja harrastuseläinten pito	114
8.5	Ilmoitus luonnonvaraisten eläinten hoitolatoiminnasta	116
8.6	Eläinten lopetukseen liittyvästä toiminnasta ilmoittaminen ...	118
8.7	Ilmoituksen sisältö ja luettelon pitäminen	119
8.8	Ammattimaisesti tai muutoin laajassa mitassa eläimiä pitävän velvollisuus varautua häiriötilanteisiin	121
9	SAIRAS JA VAHINGOITTUNUT ELÄIN	125
9.1	Sairaana ja vahingoittuneen eläimen auttaminen	125
9.2	Velvollisuus hoidon antamiseen tai hankkimiseen	129
9.3	Luonnonvaraisen avuttomassa tilassa olevan eläimen hoitaminen	132
10	ELÄINTEN HOITO	133
10.1	Eläinten hoidon yleiset vaatimukset	133

10.2	Eläinten hoidossa käytettävät laitteet ja aineet	136
10.3	Eläinten ruokinta ja juottaminen	137
10.4	Eläinten hyvinvoinnin tarkastaminen	142
10.5	Löytöeläimet	144
10.5.1	Kunnan velvollisuus ottaa talteen löytöeläimiä	144
10.5.2	Ulkopuolisen palveluntuottajan järjestämä löytöeläinten tilapäinen hoito	147
10.5.3	Luonnonvaraisen eläimen elätettäväksi ottaminen	148
11	ELÄINTEN PITOPAIKKA	153
11.1	Pysyvä ja tilapäinen pitopaikka	153
11.2	Pitopaikan yleiset vaatimukset	154
11.3	Pitopaikan turvallisuus ja olosuhteet	156
11.4	Pitopaikan puhtaanapito ja kunnossapito	159
11.5	Pysyvän pitopaikan yleiset vaatimukset	161
11.6	Siirtymäsäännökset	163
12	ELÄINTEN TUONTI JA LUOVUTUS	167
12.1	Koiranpennun ja kissanpennun tuonti	167
12.2	Koirien ja kissojen tarjoaminen myytäväksi tai muutoin luovutettavaksi	171
12.3	Luovutuksen yhteydessä annettavat tiedot	172
12.4	Eläimen luovutukseen liittyvät rajoitukset	173
13	ELÄINKILPAILUT JA ELÄINNÄYTTELYT	177
13.1	Eläinkilpailun ja eläinnäyttelyn määritelmät	177
13.2	Yleiset periaatteet eläinkilpailuissa ja eläinnäyttelyissä	179
13.3	Eläinkilpailun ja eläinnäyttelyn järjestäminen	181
13.4	Ilmoituksenvarainen kilpailu	183

13.5	Eläinkilpailuista tehtävä ilmoitus ja kirjanpito	186
13.6	Eläinkilpailun ja eläinnäyttelyn järjestäjän pätevyys	188
14	ELÄINTEN KULJETUS	189
15	ELÄINJALOSTUS	201
16	ELÄINTEN LOPETUS	205
16.1	Yleiset vaatimukset eläinten lopetuksessa	205
16.2	Eläinten teurastus ja lopetusasetus	207
16.3	Eläinten joukkolopetus ja teurastus hätätilanteessa	212
16.4	Kalojen ja rapujen lopetus	213
17	ELÄINTEN HYVINVOINTIA VALVOVAT VIRANOMAISET JA NIIDEN TEHTÄVÄT	217
17.1	Ruokavirasto	217
17.2	Aluehallintovirasto	220
17.3	Tulli	223
17.4	Kunnaneläinlääkäri ja kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija	224
17.5	Poliisi	226
17.6	Asiantuntija ja avustaja	228
18	ELÄINTEN HYVINVOINNIN VIRANOMAISVALVONTA	231
18.1	Yleiset periaatteet valvonnassa	231
18.2	Valvontasuunnitelmat	234
18.3	Tarkastuksessa noudatettava menettely	238
18.4	Asianosaisen kuuleminen	240
18.5	Tarkastus ja näytteenotto	242
18.5.1	Epäilyyn perustuva tarkastus.....	242
18.5.2	Ilman epäilyä tehtävä tarkastus	244

18.5.3	Eläintenpitokiellon valvonta	245
18.5.4	Tarkastus Ruokaviraston tai aluehallintoviraston määräyksestä.....	247
18.6	Asiantuntijan ja avustajan käyttäminen tarkastuksessa	248
18.7	Ruokaviraston edustajan ja opiskelijan läsnäolo-oikeus	251
18.8	Valvonta eläinkilpailuissa ja -näyttelyissä	252
18.9	Eläintenpitokielto rekisteri valvonnan välineenä	259
18.10	Valvontaviranomaisen oikeus tilojen tarkastamiseen	262
18.11	Tarkastajan tiedonsaantioikeus	266
18.12	Valvonta teurastamoissa	271
18.12.1	Teurastamoiden kameravalvonta	271
18.12.2	Broilereiden ja sikojen hyvinvoinnin arviointi teurastamolla	273
18.13	Eläinten pitäjän velvollisuus avustaa viranomaisia	276
18.14	Ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuus	277
18.14.1	Valvontaviranomaisen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuus	277
18.14.2	Eräiden viranomaisten ja muiden tahojen ilmoitusvelvollisuus salassapitosäännösten estämättä	280
18.14.3	Ilmoitusvelvollisuus poliisille.....	283
18.15	Valvonnasta perittävät maksut	284
19	KEHOTUS JA HALLINNOLLISET PAKKOKEINOT ELÄINSUOJELULLISTEN ONGELMIEN KORJAAMISEKSI ...	291
19.1	Viranomaisen velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin	291
19.2	Kehotus	293
19.3	Määräys	294
19.4	Kielto	298
19.5	Toiminnan keskeyttäminen	300
19.6	Kiireellisen hoidon hankkiminen	301

19.7	Myyminen, muu luovuttaminen ja lopettaminen	305
19.8	Haltuunotto ja hävittäminen	308
19.9	Takavarikko	312
19.10	Eläintarhaa, sirkusta ja eläinnäyttelyä koskevan luvan peruuttaminen ja muuttaminen	314
19.11	Ilmoitusta edellyttävän eläintenpidon ja toiminnan kieltäminen	316
19.12	Uhkasakko, teettämisuhka ja keskeyttämisuhka sekä Ruokaviraston päätös hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä	317
20	ELÄINSUOJELUPÄÄTÖKSEN TIEDOKSIANTO	321
21	VIRKA-APU	325
22	ELÄIMIIN LIITTYVIEN REKISTEREIDEN SÄÄNTELY	327
22.1	Rekisterien pitäminen	327
22.2	Luvanvaraista ja ilmoituksenvaraista toimintaa koskevat rekisterit	328
22.3	Eläinten hyvinvoinnin valvontaa koskeva rekisteri	329
23	ELÄIMIIN KOHDISTUNEET RIKOKSET	331
23.1	Yleistä rikosoikeudesta ja eläimiin kohdistuneen teon moitittavuudesta	331
23.2	Yksityisten henkilöiden pakkotilateko	338
23.3	Rikoslain rangaistussäännökset	340
23.3.1	Eläinsuojelurikos.....	341
23.3.2	Törkeä eläinsuojelurikos	352
23.3.3	Lievä eläinsuojelurikos	357
23.4	Eläinsuojelurikkomus	358
23.5	Eläinkuljetusrikkomus	386

24	ELÄINTENPITOKIELTO JA MENETTÄMISSEURAAMUS...	389
	24.1 Eläintenpitokielto	389
	24.2 Menettämisseuraamus	397
25	OIKEUSKÄYTÄNTÖ ELÄIMIIN KOHDISTUNEISSA RIKOKSISSA TUTKIMUKSEN VALOSSA	401
	25.1 Rikoslain tarkoituksesta lyhyesti	401
	25.2 Syyttäjän keskeinen asema rikosprosessissa	402
	25.3 Eläinsuojelurikos	404
	25.3.1 Tuomiot vuosina 2011–2016	404
	25.3.2 Tuomiot vuonna 2022	406
	25.3.3 Rangaistuskäytäntöjen vertailu	407
	25.4 Törkeä eläinsuojelurikos	410
	25.4.1 Rikos syytetty ja tuomittu törkeänä eläinsuojelurikoksena	411
	25.4.2 Rikos syytetty törkeänä eläinsuojelurikoksena mutta tuomittu perusmuotoisena eläinsuojelurikoksena	414
	25.5 Tuomiot törkeistä eläinsuojelurikoksista, lievästä eläinsuojelurikoksista ja eläinsuojelurikkomuksista vuonna 2022	415
26	POLIISIN TOIMINTA SUURPETOTILANTEESSA.....	419
	26.1 Poliisin suurpeto-ohjeesta yleisesti	419
	26.2 Poliisin toimenpiteet suurpetotilanteessa	422
	26.3 Poliisin toiminta susitilanteessa	423
	26.4 Poliisin toiminta muissa suurpeto- ja villisikatilanteissa	426
27	TARKEMPI SÄÄNTELY VALTIONEUVOSTON ASETUKSILLA	429

LIITTEET	433
Liite 1. Laki eläinten hyvinvoinnista 23.3.2023/693	433
Liite 2. EU:n vieraslajiluettelo	464
Liite 3. Valtioneuvoston asetus vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta 23.5.2019/704, liite A	467
LÄHTEET	469
OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO	483
ASIAHAKEMISTO	487